

QUAN HỆ QUỐC TẾ**NƯỚC MỸ NĂM 2014**

TS. Nguyễn Ngọc Mạnh*
ThS. Nguyễn Trọng Luật**

Nước Mỹ trải qua năm 2014 với kỷ niệm khó quên, bắt đầu bằng sự phục hồi ấn tượng của nền kinh tế Mỹ, sau những năm dài tụt dốc vì hậu khủng hoảng và bội chi cho các cuộc viễn chinh xa xôi... Tuy nhiên, trong suốt 12 tháng của năm 2014, người dân Mỹ luôn phải chứng kiến những cuộc đấu đá quyền lực giữa hai đảng Dân chủ và Cộng hòa, dẫn tới sự bế tắc trong hầu hết các quyết sách. Chính sự chia rẽ sâu sắc giữa hai đảng đã góp phần làm ảnh hưởng nghiêm trọng tới việc thực hiện các mục tiêu dài hạn và tham vọng của Mỹ, cả về đối nội và đối ngoại.

Về chính trị

Năm 2014, cử tri Mỹ lại một lần chứng kiến cuộc đấu đá giữa đảng Cộng hòa và đảng Dân chủ khiến hầu hết các vấn đề đối nội bị bế tắc. Thất bại trong cuộc bầu cử giữa kỳ tháng 11/2014 đồng nghĩa với việc Tổng thống hoàn toàn đơn độc giữa lưỡng viện Cộng hòa đã đẩy ông Obama tới hành động đơn phương sử dụng quyền của người đứng đầu cơ quan hành pháp để cải cách luật nhập cư, buộc phe Cộng hòa lên tiếng chỉ trích và dọa đàm đơn kiện ông chủ

Nhà Trắng “vi hiến”. Nhiều chương trình nghị sự về các vấn đề đối nội lớn trong năm 2014 như: cắt giảm thâm hụt ngân sách, cải cách thuế, kiểm soát buôn bán súng đạn, cải cách chế độ nhập cư đều có tính cấp bách, cũng không có nhiều sự chuyển động tích cực.

Chính trường Mỹ đã dậy sóng khi ngày 30/7, Hạ nghị viện Mỹ chính thức thông qua nghị quyết kiện Tổng thống Barack Obama về tội lạm quyền khi thực thi chương trình cải cách y tế Obamacare (Affordable Care Act) mà không có sự phê chuẩn của Quốc hội hoặc phớt lờ các đạo luật đã được Quốc hội thông qua.

Vụ kiện này được coi là một trong những nỗ lực làm giảm uy tín của Tổng thống và đảng Dân chủ trong cuộc bầu cử giữa kỳ cuối năm 2014. Trong khi đó, đảng Dân chủ đã chỉ trích việc kiện tụng này và cho đây là thủ đoạn chính trị trước bầu cử gây lãng phí thời gian và tiền bạc. Chi phí vụ kiện không được công bố vì đảng Cộng hòa lo ngại phản ứng chính trị dữ dội nếu công chúng biết được hàng triệu USD tiền thuế của họ đang bị lãng phí. Dù có thành công hay không thì vụ khởi kiện ông Obama lần này được xem là cuộc đấu tranh quyền

* Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

** Học viên Kỹ thuật Quốc gia

lực trước các cuộc bầu cử giữa kỳ 2014 và bầu cử 2016.

Một sự kiện chính trị nổi bật nữa trên chính trường nước Mỹ năm 2014 là những căng thẳng hậu bầu cử giữa kỳ. Cuộc bầu cử Quốc hội Mỹ giữa kỳ (ngày 04/11/2014) đã khép lại với chiến thắng áp đảo của các ứng viên đảng Cộng hòa. Với việc giành được 244/435 ghế tại Hạ viện và 52 ghế đã kiểm tại Thượng viện, đảng Cộng hòa chính thức nắm trọn quyền kiểm soát lưỡng viện tại Quốc hội Mỹ.

Việc chiếm đa số ghế tại lưỡng viện Quốc hội sẽ giúp tăng thêm quyền lực cho đảng Cộng hòa, khi nắm quyền kiểm soát về tài chính và quyền bổ nhiệm những nhân sự cấp cao như các thẩm phán và các ông chủ ngân hàng trung ương. Hơn nữa, phe Cộng hòa có thể sẽ đưa ra những dự luật, hoặc mới hoặc sửa đổi, buộc Tổng thống Obama phải lựa chọn một trong hai phương án: phê chuẩn hoặc phủ quyết, vì ông không còn Thượng viện để làm lá chắn nữa.

Tuy nhiên, mọi chuyện cũng không hoàn toàn dễ dàng đối với đảng Cộng hòa khi đảng này không giành đủ 2/3 số ghế tại Thượng viện để chiếm đa số tuyệt đối, và chắc chắn sẽ phải thỏa hiệp trong một chừng mực nào đó với phe Dân chủ. Kết quả này đã khẳng định một điều, dù muốn hay không, những quyết sách của Tổng thống Obama trong hai năm cuối nhiệm kỳ chắc chắn sẽ mang nhiều hơn "dấu ấn" Cộng hòa.

Mặc dù có những căng thẳng nhất định, nhưng giữa hai đảng vẫn có những thỏa hiệp cần thiết để tránh nguy cơ sụp đổ của Chính phủ Mỹ khi lưỡng viện Quốc hội đều thông qua dự luật ngân sách cho tài khóa 2015. Điều này đã giúp Chính phủ Mỹ tránh được nguy cơ phải đóng cửa một số bộ phận công sở do không có ngân sách hoạt động.

Ngày 13/12/2014, với 56 phiếu thuận, hơn 40 phiếu chống, Thượng viện Mỹ đã tán thành dự luật ngân sách 1.100 tỷ USD dài 1.603 trang cho tài khóa 2015. Trước đó ngày 11/12, với 219 phiếu thuận và 206 phiếu chống, Hạ viện Mỹ, cũng đã bỏ phiếu thông qua dự luật. Dự luật được thông qua trong sự chia rẽ sâu sắc, không chỉ giữa các nghị sĩ của đảng Cộng hòa mà ngay cả trong nội bộ đảng Dân chủ và giữa các nhà lãnh đạo đảng Dân chủ với chính quyền của Tổng thống Obama¹.

Khép lại năm 2014 với nhiều biến động, tình hình nước Mỹ năm 2015 được dự báo không có dấu hiệu sáng sủa hơn. Với việc kiểm soát Quốc hội khóa 114 của đảng Cộng hòa, chính quyền của Tổng thống Obama sẽ gặp nhiều khó khăn trong việc thực thi các quyết sách cho nước Mỹ.

Về kinh tế

Điểm sáng nhất trong năm 2014 là sự phục hồi ấn tượng của nền kinh tế Mỹ. Với tốc độ tăng Tổng sản phẩm quốc nội (GDP) đạt 2,2% trong cả năm. Theo báo cáo của Bộ Thương mại Mỹ, trong

giai đoạn từ tháng 7 đến tháng 9/2014, GDP của Mỹ đã tăng trưởng tới 5% - mạnh nhất kể từ quý III/2003 và tăng cao hơn mức ước tính 3,9% được đưa ra ban đầu. Đà bứt phá trong quý III cũng đánh dấu sự tăng tốc so với mức tăng trưởng mạnh 4,6% trong quý II và tình trạng bấp bênh trong quý I khi GDP giảm tới 2,1% do thời tiết khắc nghiệt của mùa đông.

Kinh tế Mỹ đã tăng trưởng với tốc độ nhanh nhất kể từ năm 2003, một phần là nhờ vào sự gia tăng chi tiêu của giới tiêu thụ và các doanh nghiệp. Các nhà phân tích cho rằng đây là một xu thế, chứ không phải là một diễn tiến có tính chất đơn lẻ. Trong quý III/2014, các lĩnh vực như đầu tư kinh doanh, chi tiêu tiêu dùng, nhà ở, xuất khẩu và chi tiêu Chính phủ đều bộc lộ dấu hiệu tăng trưởng mạnh. Đáng chú ý chi tiêu của các hộ gia đình đã tăng 3,2%, cao hơn 1% so với con số 2,2% ở báo cáo sơ bộ trước đó và chi tiêu cá nhân cũng tăng 2,5% so với quý trước².

Tuy nhiên, tốc độ tăng GDP trong quý IV/2014 chỉ đạt 2,2%, thấp hơn so với những kỳ vọng của thị trường và chưa bằng một nửa so với mức tăng trưởng bùng nổ 5% trong quý III. Theo báo cáo của Bộ Thương mại Mỹ, tốc độ tăng GDP chậm lại trong quý IV/2014 chỉ là tạm thời vì các yếu tố nền tảng của nền kinh tế Mỹ trong quý vẫn khá vững chắc, nhất là chi tiêu của người tiêu dùng và nhu cầu nội địa. Chi tiêu của người tiêu dùng, yếu tố đóng góp

hơn 70% vào các hoạt động của nền kinh tế Mỹ, trong quý IV/2014 đã tăng 4,2%. Đây là mức chi tiêu tăng mạnh nhất kể từ quý I/2006, chứng tỏ nhu cầu nội địa của Mỹ vẫn cao. Tăng tiêu dùng cá nhân còn bắt nguồn từ tác động của việc giá dầu sụt giảm trong giai đoạn này, giúp người lao động Mỹ có thêm hàng trăm USD để mua sắm trong kỳ nghỉ cuối năm³.

Theo đánh giá chung, công bố ngày 12/1/2015, của các nhà kinh tế thuộc ba tập đoàn tài chính - ngân hàng gồm JP Morgan Chase & Co. của Mỹ, Deutsche Bank AG của Đức và BNP Paribas SA của Pháp xác định kinh tế Mỹ ở thời điểm cuối năm 2014 và đầu năm 2015 đã trở lại vị trí “đầu tàu” của nền kinh tế toàn cầu.

Năm 2014, nền kinh tế Mỹ đã tạo ra được tổng cộng hơn 3 triệu việc làm mới, cao nhất trong vòng 15 năm. Kinh tế tăng trưởng nhanh làm cho mức thâm hụt ngân sách liên bang giảm mạnh, tài khóa 2014 chỉ ở mức 483,3 tỷ USD so với đỉnh điểm 1.420 tỷ USD của năm 2009. Kinh tế tăng trưởng cao góp phần làm cho thị trường lao động giữ được đà cải thiện với tỷ lệ thất nghiệp vào thời điểm cuối năm là 5,8%, giảm mạnh so với đỉnh cao 10% hồi tháng 10/2009⁴.

Đà phát triển ổn định hơn của nền kinh tế cộng với sự cải thiện của thị trường lao động là động lực chính khiến Cục Dự trữ Liên bang Mỹ (Fed) cuối năm 2014 quyết định ngừng toàn bộ chương trình cứu trợ hơn 4.000 tỷ

USD vốn theo đuổi từ tháng 12/2008. Tuy nhiên, để giữ bình ổn giá cả và giúp ổn định thị trường lao động, Fed sẽ không tăng lãi suất cơ bản, hiện ở mức gần như bằng 0, trước thời điểm tháng 6 năm 2015.

Có thể nói, kinh tế Mỹ sau khi trải qua giông bão khi cuộc khủng hoảng nợ dưới chuẩn ập đến, kéo theo thời kỳ tăng trưởng chậm chạp đến nay vẫn chưa chấm dứt hoàn toàn. Tuy nhiên, các nhà lãnh đạo nước Mỹ, đặc biệt là Fed, đã hết sức nỗ lực với những biện pháp kích thích chưa từng có nhằm vực dậy nền kinh tế lớn nhất thế giới. Chỉ tiêu tiêu dùng và đầu tư kinh doanh tăng mạnh là hai yếu tố chính hỗ trợ đà tăng trưởng mạnh mẽ của kinh tế Mỹ. Thị trường việc làm được cải thiện khi giá nhiên liệu giảm thấp sẽ là động lực chính thúc đẩy người dân Mỹ chi tiêu nhiều hơn. Giới phân tích cho rằng nền kinh tế Mỹ sẽ nhanh chóng quay trở lại trạng thái ổn định hơn khi Fed tăng lãi suất, các doanh nghiệp và người dân sẽ khó vay tiền hơn, thị trường chứng khoán nhanh chóng quay trở lại mức tăng trưởng thực của nó.

Các chuyên gia dự báo GDP của Mỹ sẽ tăng trưởng ở mức 3,1% vào năm 2015 và 3,3% vào năm 2016⁵. Nền kinh tế Mỹ sau khi tìm lại điểm tựa trong năm 2014 sẽ tiếp tục đà tăng trưởng ấn tượng trong 2015.

Các vấn đề xã hội

Các yếu tố căng thẳng trong xã hội cũng là một vấn đề đau đầu của nước

Mỹ trong năm 2014 khi liên tục xảy ra các vụ xả súng bừa bãi. Năm 2014, số vụ xả súng, giết người hàng loạt tại Mỹ đã tăng đến mức báo động, cho thấy sự cần thiết của việc quản lý chặt chẽ quyền sở hữu và sử dụng súng đạn tại quốc gia này.

Ngày 25/1, một vụ xả súng đã xảy ra tại một siêu thị ở ngoại ô thành phố Baltimore, bang Maryland khiến 2 người thiệt mạng. Hung thủ sau đó đã tự kết liễu đời mình. Vụ xả súng xảy ra vào đúng thời điểm nhiều người dân địa phương đi mua sắm cuối tuần.

Tiếp đó vào ngày 2/4, ba người đã thiệt mạng và 14 người khác bị thương trong một vụ xả súng tại căn cứ quân sự Mỹ Fort Hood ở Texas. Hung thủ đã tự sát ngay sau vụ việc. Chủ tịch Ủy ban An ninh nội địa Mỹ Michael McCaul cho biết, thủ phạm là Ivan Lopez, từng phục vụ ở chiến trường Iraq và có vấn đề về thần kinh.

Ngày 23/5, nam thanh niên tên là Elliot Rodger, 22 tuổi, đã xả súng tại hạt Santa Barbara, bang California, khiến 6 người thiệt mạng và 7 người khác bị thương. Hung thủ sau đó đã tự sát. Trước khi ra tay, Elliot Rodger đã cho đăng tải một đoạn clip lên Youtube, trong đó nói rằng đã lên kế hoạch trừng phạt mọi người bởi cuộc sống cô đơn, tẻ nhạt của mình ở đại học.

Ngày 8/6, một người đàn ông và một phụ nữ đã xả súng bắn chết hai viên cảnh sát trong một tiệm bánh pizza ở thành phố Las Vegas, sau đó nổ súng giết chết một nạn nhân thứ ba trước khi tự sát.

Ngày 24/8 một vụ xả súng đã làm ít nhất 3 người thiệt mạng và 4 người bị thương tại ngoại ô thành phố Los Angeles, bang California. Điều tra ban đầu cho thấy, các tay súng nhắm ngẫu nhiên vào một số mục tiêu, xả súng vào người đi đường từ bên trong một chiếc xe hơi và các vụ xả súng xảy ra liên tiếp chỉ trong vòng một giờ đồng hồ.

Vụ nổ súng liên hoàn lập tức gây tâm trạng hoang mang trong cộng đồng thành phố Los Angeles, buộc cảnh sát phải tăng cường tuần tra trên đường phố.

Cuối cùng, một vụ xả súng đâm máu hôm 15/12 đã xảy ra ở hạt Montgomery, ngoại ô Philadelphia, khiến ít nhất 6 người chết và một người khác bị thương. Cảnh sát xác định nghi phạm là Bradley William Stone, 35 tuổi. Giới chức địa phương cho biết, nguyên nhân vụ nổ súng vẫn đang được điều tra làm rõ, nhưng thông tin ban đầu cho thấy có thể xuất phát từ một vụ cãi cọ nội bộ từ việc giành quyền giám hộ con cái.⁶

Nước Mỹ luôn đổ hàng trăm triệu đôla để nâng cấp hệ thống an ninh, bảo vệ bằng những công nghệ hiện đại. Tuy nhiên, những vụ xả súng vào dân thường và cả cảnh sát xảy ra liên tục trong năm qua trên khắp nước Mỹ, đã đặt nước Mỹ vào tình trạng báo động đỏ về mức độ an ninh trật tự tại đất nước này.

Một vấn đề xã hội nữa của nước Mỹ năm 2014 là chúng kiến sự trở lại của bóng ma phân biệt chủng tộc. Cuối năm 2014, nạn bạo lực ở Ferguson liên tục

bùng phát, đỉnh điểm là sau sự việc viên sỹ quan cảnh sát Darren Wilson cố tình bắn chết thanh niên da đen Michael Brown ngày 8/9/2014, tuy nhiên sau đó bồi thẩm đoàn của bang Missouri đã tuyên bố cảnh sát Darren Wilson không có tội trong cái chết của Brown vào ngày 24/11/2014. Quyết định này của tòa án đã ngay lập tức châm ngòi cho các cuộc biểu tình trong cộng đồng người da đen ở Ferguson và trên khắp nước Mỹ. Nhiều cuộc biểu tình đã biến thành cuộc bạo động, đụng độ giữa người biểu tình với cảnh sát.

Vụ việc gây căng thẳng tới mức Tổng thống Obama đã phải đề nghị Quốc hội khoản ngân sách 263 triệu USD để chinh đốn lực lượng cảnh sát, trong đó dùng 75 triệu USD mua 50.000 camera gắn vào người để ghi lại các hành xử của các sỹ quan cảnh sát khi thực thi nhiệm vụ.

Nhìn vào những gì đang xảy ra ở Mỹ, nhất là ở Ferguson có thể thấy rằng, vấn đề sắc tộc hay nói cách khác, bóng ma “sắc tộc” ở Mỹ vẫn còn hằn sâu trong xã hội Mỹ. Để giải quyết được vấn đề mâu thuẫn sắc tộc ở Mỹ không phải là vấn đề một sớm một chiều, bởi nó đã hằn sâu trong nhận thức của người Mỹ. Và đó cũng chính là trở ngại lớn nhất của người Mỹ trong việc duy trì và xây dựng một cộng đồng thế giới bình đẳng, đoàn kết.

Về đối ngoại

Năm 2014 khép lại với một sự kiện đặc biệt đó là quan hệ đối đầu suốt 53

năm giữa Mỹ và Cuba được tuyên bố đi tới bình thường hóa trong bài phát biểu của hai nhà lãnh đạo đứng đầu đất nước vào ngày 17/12/2014. Đây là sự kiện có ý nghĩa rất lớn trong chính sách của Mỹ đối với khu vực Mỹ Latinh. Với bước ngoặt này, ông Obama đã để lại một dấu ấn trong lịch sử ngoại giao Mỹ với tư cách là người đặt dấu chấm hết cho một trong những di sản còn lại cuối cùng của thời kỳ Chiến tranh Lạnh.

Khi nhậm chức tổng thống Mỹ nhiệm kỳ đầu tiên vào năm 2009, ông B. Obama từng có phát biểu được dư luận hoan nghênh khi khẳng định “đã đến lúc cần phải phát triển một mối quan hệ bình đẳng với Mỹ Latinh”. Và trong suốt những năm qua, Mỹ đã có nhiều động thái thể hiện sự thay đổi cách tiếp cận với Mỹ Latinh, qua đó không còn dùng sức mạnh quân sự và hoạt động chính trị nhằm can thiệp, lôi kéo các nước trong khu vực, thay vào đó là thừa nhận vai trò của Mỹ Latinh. Đây chính là một sự điều chỉnh, thay đổi cách tiếp cận với Mỹ Latinh của Tổng thống B. Obama.

Trái ngược với diễn biến tích cực trong quan hệ với Cuba, năm 2014, quan hệ Mỹ - Nga được đánh giá là ở mức tồi tệ nhất kể từ sau Chiến tranh Lạnh, chủ yếu do tác động từ cuộc khủng hoảng Ukraine. Việc Hạ viện Mỹ thông qua nghị quyết ngày 4/12, cáo buộc Nga “gây hấn chính trị, kinh tế và quân sự, vi phạm chủ quyền, độc lập và toàn vẹn lãnh thổ” đối với Ukraine, được xem

như là “Tuyên bố Chiến tranh Lạnh” chống lại nước Nga. Với thực trạng hiện nay, chủ trương của Tổng thống Obama “cài đặt lại” quan hệ với Nga không chỉ hoàn toàn thất bại, mà thậm chí còn làm gia tăng sự đối đầu giữa hai cường quốc này.

Về mối quan hệ Mỹ - Trung, năm 2014 cũng được xem là năm có nhiều căng thẳng do môi trường kinh tế không ổn định, thiếu các biện pháp cải cách. Bên cạnh đó, các hoạt động quân sự liên quan đến tranh chấp biển đảo của Trung Quốc cũng ảnh hưởng đến mối quan hệ này.

Theo báo cáo thường niên của Ủy ban đánh giá kinh tế và an ninh Mỹ - Trung (USCC) trình lên Quốc hội Mỹ ngày 20/11/2014, nền kinh tế của Trung Quốc phụ thuộc vào xuất khẩu để tăng trưởng với chính sách được hỗ trợ bởi đồng tiền bị định giá thấp. Điều này dẫn đến tình trạng mất cân bằng thương mại toàn cầu và làm ảnh hưởng đến cơ hội xuất khẩu của Mỹ vào thị trường Trung Quốc. Mặc dù Washington sử dụng ngoại giao và các công cụ để giải quyết thương mại không công bằng ở Trung Quốc nhưng sự vi phạm thương mại của Trung Quốc vẫn tiếp diễn, và quan hệ thương mại song phương trở nên mất cân đối hơn. Bên cạnh đó, quan hệ an ninh giữa Mỹ và Trung Quốc cũng xấu đi trong năm 2014 bởi những căng thẳng trên Biển Đông gia tăng⁷.

Mỹ và Trung Quốc là hai nền kinh tế khổng lồ có quan hệ tùy thuộc lẫn nhau.

Vì thế những chính sách của mỗi bên sẽ ảnh hưởng đến lợi ích của bên còn lại. Chính những mâu thuẫn về lợi ích kinh tế cùng với những vấn đề về quân sự và ảnh hưởng khu vực đã khiến quan hệ Trung - Mỹ trở nên căng thẳng trong năm 2014.

Trong khi đó, quan hệ Mỹ - Ấn có những diễn biến tích cực và được xem như là sự "hồi sinh" sau một thời kỳ sóng gió trong năm 2013. Sự kiện Tổng thống Mỹ B. Obama tổ chức bữa tiệc riêng tại Nhà Trắng chào mừng Thủ tướng Ấn Độ N. Modi trong chuyến thăm Mỹ đầu tiên cho thấy Washington rất coi trọng mối quan hệ với Ấn Độ. Tổng thống B. Obama đã khẳng định quan hệ Mỹ - Ấn là "một trong những quan hệ đối tác xác định của thế kỷ XXI", Washington không chỉ xem Ấn Độ như một đối tác thương mại nhiều tiềm năng mà còn là một đối tác chính trị quan trọng tại khu vực Châu Á - Thái Bình Dương.

Chuyến thăm của ông N. Modi đặt ra một cơ hội quan trọng cho việc hồi sinh các mối quan hệ song phương giữa Ấn Độ và Mỹ sau một thời kỳ sóng gió. Dù các quan chức Mỹ không kỳ vọng chuyến thăm của Thủ tướng Modi sẽ mang lại những đột phá ấn tượng nhưng hy vọng sẽ mở ra một giai đoạn mới, thổi một luồng sinh khí mới cho quan hệ hai nước.

Năm 2014, Mỹ tiếp tục triển khai những bước đi cụ thể trong chính sách "xoay trục" sang châu Á - Thái Bình

Dương và đã gặt hái được một số kết quả, trong đó phải kể đến thỏa thuận lịch sử với Australia cho phép Mỹ tăng gấp đôi số nhân viên quân sự lên đến 2.500 người tại căn cứ gần thành phố Darwin, Australia.

Tháng 11/2014, sau khi tham dự Hội nghị Thượng đỉnh Diễn đàn Hợp tác kinh tế các nước khu vực châu Á - Thái Bình Dương (APEC) ở Manila, Philippines, Tổng thống Mỹ Barack Obama đã có chuyến thăm trở lại Myanmar, lần thứ hai kể từ tháng 11/2012.

Chuyến thăm này được ví với lá phiếu tín nhiệm của Chính quyền Obama dành cho Chính phủ dân sự non trẻ của Myanmar, trong nỗ lực thúc đẩy quá trình chuyển tiếp dân chủ ở nước Đông Nam Á này. Trước khi kết thúc hành trình tái khẳng định cam kết của Mỹ với khu vực châu Á - Thái Bình Dương, ông Obama đã tham dự hội nghị thượng đỉnh nhóm G20, được tổ chức tại Brisbane, Australia, với nhiều kết quả được đánh giá là đáng nhớ. Tổng thống Obama bày tỏ lạc quan về khả năng trong hai năm cầm quyền còn lại sẽ hoàn tất tiến trình đàm phán về Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP).

Năm 2014 những thách thức nổi lên ở Trung Đông đã tác động mạnh đến chính sách đối ngoại của Mỹ. Trước tiên phải kể đến cuộc chiến bất đắc dĩ nhằm chống tổ chức Nhà nước Hồi giáo (IS) tự xưng tại Iraq và Syria của Mỹ. Tháng 8/2014, Tổng thống Obama đã phát

động chiến dịch không kích nhằm vào nơi ẩn náu của IS ở Iraq, đánh dấu việc Mỹ tái can dự tại đây sau khi đã rút toàn bộ quân khỏi Iraq vào cuối năm 2011.

Mặc dù chiến dịch không kích này đang khiến cho lực lượng IS gặp khó khăn hơn nhiều trong việc phát động các cuộc tấn công mới ở Iraq và Syria, nhưng Ngoại trưởng Mỹ John Kerry thừa nhận rằng, Mỹ và đồng minh sẽ mất nhiều năm mới đánh bại được nhóm nổi dậy này. Theo các nhà bình luận, cuộc chiến chống khủng bố của Mỹ hiện nay có nguy cơ trở thành một cuộc chiến tranh lâu dài chưa rõ hồi kết, với một danh sách mở rộng các kẻ thù và mối đe dọa đối với an ninh Mỹ.

Cùng với chiến dịch không kích IS ở Iraq, Mỹ cũng chưa thể rút chân khỏi vùng lầy ở nước láng giềng là Afghanistan. Với việc chính quyền mới ở Kabul phê chuẩn Hiệp ước an ninh song phương (BSA) với Mỹ, Washington dự kiến sẽ tiếp tục triển khai 9.800 binh sĩ ở lại Afghanistan vào năm tới nhằm tạo sự linh hoạt cho Mỹ trong việc giúp các lực lượng của Afghanistan bảo đảm an ninh.

Trong vấn đề hạt nhân của Iran, việc Tehran và nhóm P5+1 nhất trí kéo dài đàm phán đến tháng 6/2015 là tin vui đối với cộng đồng quốc tế, cho thấy nỗ lực của các nhà đàm phán đến nay không phải vô ích. Việc gia hạn các cuộc đàm phán hạt nhân giữa Iran và phương Tây giúp các bên có thêm thời gian để đạt được thỏa thuận cuối cùng.

Mặt khác, thỏa thuận tạm thời giữa Iran và nhóm P5+1 đạt được gần một năm trước đây, mà một số hạn chế đối với chương trình hạt nhân của Iran vẫn được thực thi nghiêm chỉnh⁸.

Mỹ đã nhận ra cốt lõi vấn đề của các thách thức ở Trung Đông và đã tìm cách giải quyết thông qua đàm phán. Tuy nhiên, chiến lược khoanh vùng đòi hỏi sự tập trung và quyết tâm của các nhà hoạch định chính sách và nhiệm vụ này hẳn sẽ không dễ dàng.

Có thể nói, trên bình diện thế giới, nước Mỹ đang rất vất vả và có biểu hiện đuối sức khi cố gắng duy trì vị trí siêu cường số một của mình.

Triển vọng 2015

Khép lại năm 2014 với nhiều biến động, tình hình nước Mỹ năm 2015 được dự báo không có dấu hiệu sáng sủa hơn và sẽ phải đối mặt với nhiều mối nguy hại lớn đe dọa an ninh và ổn định quốc gia. Đây là thách thức không nhỏ với Tổng thống B. Obama, nhất là trong bối cảnh đảng Cộng hòa đã giành được quyền kiểm soát lưỡng viện trong hai năm tới. Với Quốc hội khóa 114 do đảng Cộng hòa nắm quyền chi phối, dự kiến bắt đầu nhóm họp từ tháng 1/2015, đa số người dân Mỹ cho rằng nước Mỹ sẽ chứng kiến tình trạng bế tắc hơn trong hai năm cầm quyền còn lại của Tổng thống Obama, nhất là trong bối cảnh năm 2016 cử tri Mỹ sẽ bầu lại tổng thống.

Riêng với châu Á, rất có thể chiến lược xoay trục sẽ được thúc đẩy mạnh

Vì thế những chính sách của mỗi bên sẽ ảnh hưởng đến lợi ích của bên còn lại. Chính những mâu thuẫn về lợi ích kinh tế cùng với những vấn đề về quân sự và ảnh hưởng khu vực đã khiến quan hệ Trung - Mỹ trở nên căng thẳng trong năm 2014.

Trong khi đó, quan hệ Mỹ - Ấn có những diễn biến tích cực và được xem như là sự "hồi sinh" sau một thời kỳ lạnh nhạt trong năm 2013. Sự kiện Tổng thống Mỹ B. Obama tổ chức bữa tiệc riêng tại Nhà Trắng chào mừng Thủ tướng Ấn Độ N. Modi trong chuyến thăm Mỹ đầu tiên cho thấy Washington rất coi trọng mối quan hệ với Ấn Độ. Tổng thống B. Obama đã khẳng định quan hệ Mỹ - Ấn là "một trong những quan hệ đối tác xác định của thế kỷ XXI", Washington không chỉ xem Ấn Độ như một đối tác thương mại nhiều tiềm năng mà còn là một đối tác chính trị quan trọng tại khu vực Châu Á - Thái Bình Dương.

Chuyến thăm của ông N. Modi đặt ra một cơ hội quan trọng cho việc hồi sinh các mối quan hệ song phương giữa Ấn Độ và Mỹ sau một thời kỳ lạnh nhạt. Dù các quan chức Mỹ không kỳ vọng chuyến thăm của Thủ tướng Modi sẽ mang lại những đột phá ấn tượng nhưng hy vọng sẽ mở ra một giai đoạn mới, thổi một luồng sinh khí mới cho quan hệ hai nước.

Năm 2014, Mỹ tiếp tục triển khai những bước đi cụ thể trong chính sách "xoay trục" sang châu Á - Thái Bình

Dương và đã gạt hái được một số kết quả, trong đó phải kể đến thỏa thuận lịch sử với Australia cho phép Mỹ tăng gấp đôi số nhân viên quân sự lên đến 2.500 người tại căn cứ gần thành phố Darwin, Australia.

Tháng 11/2014, sau khi tham dự Hội nghị Thượng đỉnh Diễn đàn Hợp tác kinh tế các nước khu vực châu Á - Thái Bình Dương (APEC) ở Manila, Philippines, Tổng thống Mỹ Barack Obama đã có chuyến thăm trở lại Myanmar, lần thứ hai kể từ tháng 11/2012.

Chuyến thăm này được ví với lá phiếu tín nhiệm của Chính quyền Obama dành cho Chính phủ dân sự non trẻ của Myanmar, trong nỗ lực thúc đẩy quá trình chuyển tiếp dân chủ ở nước Đông Nam Á này. Trước khi kết thúc hành trình tái khẳng định cam kết của Mỹ với khu vực châu Á - Thái Bình Dương, ông Obama đã tham dự hội nghị thượng đỉnh nhóm G20, được tổ chức tại Brisbane, Australia, với nhiều kết quả được đánh giá là đáng nhớ. Tổng thống Obama bày tỏ lạc quan về khả năng trong hai năm cầm quyền còn lại sẽ hoàn tất tiến trình đàm phán về Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP).

Năm 2014 những thách thức nổi lên ở Trung Đông đã tác động mạnh đến chính sách đối ngoại của Mỹ. Trước tiên phải kể đến cuộc chiến bất đắc dĩ nhằm chống tổ chức Nhà nước Hồi giáo (IS) tự xưng tại Iraq và Syria của Mỹ. Tháng 8/2014, Tổng thống Obama đã phát

động chiến dịch không kích nhằm vào nơi ẩn náu của IS ở Iraq, đánh dấu việc Mỹ tái can dự tại đây sau khi đã rút toàn bộ quân khỏi Iraq vào cuối năm 2011.

Mặc dù chiến dịch không kích này đang khiến cho lực lượng IS gặp khó khăn hơn nhiều trong việc phát động các cuộc tấn công mới ở Iraq và Syria, nhưng Ngoại trưởng Mỹ John Kerry thừa nhận rằng, Mỹ và đồng minh sẽ mất nhiều năm mới đánh bại được nhóm nổi dậy này. Theo các nhà bình luận, cuộc chiến chống khủng bố của Mỹ hiện nay có nguy cơ trở thành một cuộc chiến tranh lâu dài chưa rõ hồi kết, với một danh sách mở rộng các kẻ thù và mối đe dọa đối với an ninh Mỹ.

Cùng với chiến dịch không kích IS ở Iraq, Mỹ cũng chưa thể rút chân khỏi vùng lầy ở nước láng giềng là Afghanistan. Với việc chính quyền mới ở Kabul phê chuẩn Hiệp ước an ninh song phương (BSA) với Mỹ, Washington dự kiến sẽ tiếp tục triển khai 9.800 binh sĩ ở lại Afghanistan vào năm tới nhằm tạo sự linh hoạt cho Mỹ trong việc giúp các lực lượng của Afghanistan bảo đảm an ninh.

Trong vấn đề hạt nhân của Iran, việc Tehran và nhóm P5+1 nhất trí kéo dài đàm phán đến tháng 6/2015 là tin vui đối với cộng đồng quốc tế, cho thấy nỗ lực của các nhà đàm phán đến nay không phải vô ích. Việc gia hạn các cuộc đàm phán hạt nhân giữa Iran và phương Tây giúp các bên có thêm thời gian để đạt được thỏa thuận cuối cùng.

Mặt khác, thỏa thuận tạm thời giữa Iran và nhóm P5+1 đạt được gần một năm trước đây, mà một số hạn chế đối với chương trình hạt nhân của Iran vẫn được thực thi nghiêm chỉnh⁸.

Mỹ đã nhận ra cốt lõi vấn đề của các thách thức ở Trung Đông và đã tìm cách giải quyết thông qua đàm phán. Tuy nhiên, chiến lược khoanh vùng đòi hỏi sự tập trung và quyết tâm của các nhà hoạch định chính sách và nhiệm vụ này hẳn sẽ không dễ dàng.

Có thể nói, trên bình diện thế giới, nước Mỹ đang rất vất vả và có biểu hiện đuối sức khi cố gắng duy trì vị trí siêu cường số một của mình.

Triển vọng 2015

Khép lại năm 2014 với nhiều biến động, tình hình nước Mỹ năm 2015 được dự báo không có dấu hiệu sáng sủa hơn và sẽ phải đối mặt với nhiều mối nguy hại lớn đe dọa an ninh và ổn định quốc gia. Đây là thách thức không nhỏ với Tổng thống B. Obama, nhất là trong bối cảnh đảng Cộng hòa đã giành được quyền kiểm soát lưỡng viện trong hai năm tới. Với Quốc hội khóa 114 do đảng Cộng hòa nắm quyền chi phối, dự kiến bắt đầu nhóm họp từ tháng 1/2015, đa số người dân Mỹ cho rằng nước Mỹ sẽ chứng kiến tình trạng bế tắc hơn trong hai năm cầm quyền còn lại của Tổng thống Obama, nhất là trong bối cảnh năm 2016 cử tri Mỹ sẽ bầu lại tổng thống.

Riêng với châu Á, rất có thể chiến lược xoay trục sẽ được thúc đẩy mạnh

mẽ hơn, bởi phe Cộng hòa nắm lưỡng viện, đây cũng là phe chủ trương tăng ngân sách quốc phòng để đối phó với các nguy cơ đe dọa Mỹ ở khắp nơi. Trong chủ trương tăng ngân sách sẽ có việc gia tăng hiện diện, tăng sức mạnh quân sự ở khu vực.

Khả năng kết thúc đàm phán và ký được Hiệp định Đối tác Kinh tế chiến lược xuyên Thái Bình Dương cũng là một trong những ưu tiên trong thời gian còn lại làm Tổng thống của Obama. Việc ký kết TPP được phe Cộng hòa ủng hộ mạnh mẽ trong khi không ít nghị sĩ của đảng Dân chủ tỏ ra hoài nghi. Một khi được ký kết, hiệp định này sẽ thiết lập một khu vực thương mại tự do với 800 triệu dân, chiếm 30% kim ngạch thương mại toàn cầu và gần 40% sản lượng kinh tế thế giới. Đây cũng có thể coi là một xung lực quan trọng giúp cho kinh tế Mỹ tiếp tục đi lên và giúp Mỹ duy trì được vị thế của mình trên trường quốc tế ■

Tài liệu tham khảo:

- 1 Khởi kiện Tổng thống Chính trường Mỹ đây sống. <http://citinews.net/the-gioi/khoi-kien-tong-thong-chinh-truong-mỹ-day-song-KGSEM/NQ/>
- 2 Năm 2014 - một năm mệt mỏi và bế tắc đối với nước Mỹ <http://www.vietnamplus.vn/nam-2014-mot-nam-met-moi-va-bc-tac-doi-voi-nuoc-mỹ/298538.vnp>
- 3 Các vụ xả súng gây sốc toàn nước Mỹ năm 2014. <http://vietnamnet.vn/vn/quoc-te/212094/cac-vu-xa-sung-gay-soc-toan-nuoc-mỹ-nam-2014.html>
- 4 Hạ viện Mỹ thông qua "Tuyên bố Chiến tranh Lạnh" với Nga. <http://dantri.com.vn/the-gioi/ha-vien-mỹ-thong-qua-tuyen-bo-chien-tranh-lanh-voi-nga-1004048.htm>
5. Quan hệ Trung - Mỹ căng thẳng. <http://www.thanhnien.com.vn/the-gioi/quan-he-trung-mỹ-cang-thang-511085.html>
6. Quan hệ Mỹ - Mỹ La-tinh. Bình đẳng mới bền lâu. <http://www.tapchicongsan.org.vn/Home/The-gioi-van-de-su-kien/2015/31864/Quan-he-Mỹ-Mỹ-Latinh-Bình-dang-moi-ben-lau.aspx>
7. Nước Mỹ: Khi "bóng ma" sắc tộc vẫn còn đeo bám. <http://vietnamdanchu2013.blogspot.com/2014/12/bong-ma-sac-toc-duong-nhu-van-con-co.html>
8. Quan hệ Mỹ - Ấn Độ: Khúc dạo đầu sau cơn sóng gió <http://nangluongvietnam.vn/news/vn/kinh-te-chinh-tri-phap-luat/quan-he-mỹ-an-do-khuc-dao-dau-sau-con-song-gio.html>
9. Nước Mỹ năm 2014: Phục hồi sức mạnh kinh tế. <http://www.qdnd.vn/qdndsite/vi-vn/61/43/doi-song-quoc-te-nuoc-mỹ-nam-2014-phuc-hoi-suc-manh-kinh-te/339052.html>
- 10 2014- 'Năm xấu' của Tổng thống Obama <http://vov.vn/the-gioi/quan-sat/2014-nam-xau-cua-tong-thong-obama-375135.vov>

Chú thích:

- 1 <http://www.qdnd.vn/qdndsite/vi-vn/61/43/binh-luan-quoc-te/thoa-hiep-khiem-khuyet-nhung-can-thiet-giua-cac-ong-nghi-mỹ/336556.html>
- 2 <http://gafin.vn/tai-chinh-quoc-te/kinh-te-mỹ-tang-truong-manh-nhat-11-nam-3221337/>
- 3 <http://www.vietnamplus.vn/gdp-cua-mỹ-trong-quy-cuoi-nam-2014-tang-truong-cham-hon-du-bao/309507.vnp>
- 4 <http://www.vietnamplus.vn/nam-2014-mot-nam-met-moi-va-bc-tac-doi-voi-nuoc-mỹ/298538.vnp>
- 5 <http://www.thesaigontimes.vn/123210/Kinh-te-Mỹ-tang-manh-hon-uoc-tinh-du-bao-kha-quan.html>
- 6 <http://vietnamnet.vn/vn/quoc-te/212094/cac-vu-xa-sung-gay-soc-toan-nuoc-mỹ-nam-2014.html>
- 7 <http://www.thanhnien.com.vn/the-gioi/quan-he-trung-mỹ-cang-thang-511085.html>
- 8 http://daibieunhandan.vn/ONA_BDT/NewsPrint.aspx?newsId=339089